

"Magunkban hordozzuk a középkort"

Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát szerint a bezárkózó egyháznak nincs jövője

Az új klerikális konzervatív hullám és a lappangó fundamentalizmus veszélyeire figyelmeztet Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát. Fundamentalistának nevezi például azokat a katolikusokat, akik csak katolikusokkal képesek szót érteni. A főapát előljáróban hangsúlyozta: amit mond, az szigorúan a magánvéleménye.

Czene Gábor | Népszabadság | 2007. augusztus 18. | nincs komment

Várszegi Asztrik: Görgetjük magunk előtt a kérdéseket

- A püspöki kar tagjainak, ha nem is kötelező, ajánlott a részvétel az augusztus 20-án rendezett budapesti Szent Jobb-körmeneten. Ehhez képest ön rendre a hiányzók közé tartozik.

- Budapestet nem, de Pannonhalmát tényleg Szent István alapította. A pannonhalmi rendezvények hazakötnek, itt van feladatom. A programok már előző este elkezdődnek, zarándokok és kirándulók érkeznek az ország minden részéből. Augusztus 20-án este nyolc órakor egy ismert művész felolvassa Szent István intelmeit: az ünnepségnek ez a csúcspontja.

- Az Intelmekből leggyakrabban a befogadó nemzetről és a sokszínűségről szóló passzusokat idézik. Nem vitás, hogy ezek ma is aktuálisak. Kérdés viszont, hogy mennyiben kell ápolni I. István politikai hagyatékának azt a részét, amely az állam és az egyház összefonódására épít.

- Vannak, akik a történelemhez is biblikus szemlélettel közelítenek, a kezdeteket igyekeznek paradicsomi állapotként feltüntetni. Pedig Szent István kora is bonyolult, küzdelmes időszak volt. Nem szabad azon ábrándozni, hogy milyen remek lenne, ha újra megvalósulna a Trón és az Oltár egysége. Történelmi félreértés, ha a XXI. században ezt próbáljuk lemásolni. Remélem, erre senki nem gondol.

- Akkor leszünk méltó örökösei Szent Istvánnak, ha szakítunk az általa létrehozott társadalmi modellel? Vagy ez így túl erős?

- Nem, egyáltalán nem erős. Az alapító király politikai, diplomáciai, erkölcsi és hitbéli nagyszerűsége abban állt, hogy - az Európában akkor érvényes modellt követve - sikerült kiegyensúlyozott kereteket biztosítani az állam és az egyház működésének, még hozzá úgy, hogy a kettő együtt is, külön-külön is életképes legyen. Mostani szemmel azt a csodálatos bölcsességet és morális tartást kell nagyra értékelnünk, lehetőség szerint követnünk, amellyel Szent István az adott kor körülményei között az ország, a köz javát szolgálta. Szem előtt kell tartanunk, hogy se az állam, se az egyház nem öncélú intézmény, hisz mindkettő a közösség érdekében jött létre. A feltételek ugyanakkor lényegesen megváltoztak az évszázadok során: ma már az állam és az egyház egymástól szétválasztva működik.

- Elvileg ezzel többé-kevésbé mindenki egyetért, az állam és az egyház viszonya mégis állandó vitatéma.

- Az állam és az egyház szétválasztásával, vagy szét nem választásával kapcsolatban a mai Magyarországon ugyanolyan nehézségeink vannak, mint minden mással. Görgetjük magunk előtt a kérdéseket, csak éppen válaszaink nincsenek. Mit jelent például az, hogy az egyház politizál, de nem pártpolitizál? Hol végződik az egyik, és hol kezdődik a másik? Tisztáznunk kellene a fogalmakat.

- Itt a lehetőség, hogy megtegye.

- Definíciókat szeretne hallani? Senki ne várja tőlem, hogy ilyen felelősséget vállaljak magamra.

- Jó, de akkor kitől várjuk?

- Nem hiszem, hogy a fogalmak tisztázása csak az egyház, vagy csak a politikusok kiváltsága lenne. Divatos kifejezéssel élve társadalmi diskurzusra lenne szükség: végre nyugodtan, békességben, józanul kellene beszélni. Utólag könnyű okoskodni, de ma már jól látszik, hogy a rendszerváltáskor az egyház is nagy lehetőséget szalasztott el. Meg kellett volna találni azt a

fórumot, amelynek révén a széles közvéleményhez szólhatunk a küldetésünkről. Az emberek túlzott várakozásokkal fordultak felénk, de sem akkor, sem azóta nem mondtuk el világosan, hogy az egyháznak tulajdonképpen mi is a feladata. Nem az, hogy megoldja az ország szociális vagy oktatási gondjait, és nem az, hogy megváltoztassa a politikai berendezkedést. Az egyház nem szakszervezet és nem politikai mozgalom: a küldetése az, hogy elősegítse az Istennel való személyes, bensőséges kapcsolat kialakulását. Őrület, hogy lassan húsz éve minden választásnál, amikor elakad az állam vagy a pártok szekere, fellángol a vita az egyházakról. Aztán megyünk tovább, hogy a következő adandó alkalommal megint egymásra borítsuk az asztalt.

- Lát esélyt arra, hogy ez belátható időn belül változni fog?

- Egyelőre nem. Menet közben azok is lebénulnak, akik esetleg megpróbálnak közvetíteni akár a két politikai oldal, akár állam és egyház között. Jelenleg nincs párbeszéd. Ha valaki elhagyja a saját szekértáborát, azt lenyilazzák.

- Az egyik német katolikus folyóiratnak ön azt nyilatkozta, hogy a magyarországi egyház nem tanulta meg a történelmi leckét, még mindig nem számolta fel a "feudál-szocialista" örökséget.

- A hatvanas évek elején, a II. vatikáni zsinat előestéjén Ratzinger teológus-professzor (a mostani XVI. Benedek pápa - a szerk.) azt írta, hogy... Várjon, az lesz a legjobb, ha ezt pontosan idézem... Tehát: "Végre be kell vallanunk, hogy a kereszténységet évszázadok óta megőrzött formájában nem értjük jobban, mint ázsiai és afrikai testvéreink. A kereszténység nemcsak ott idegen, hanem nálunk is az, mert kimaradt a középkorból az újkorba vezető lépés. A kereszténység nálunk sem a maga saját alakjában, hanem egy meglehetősen idegen alakban él, abban, amelyet a középkor hozott létre." Hát, igen. Az egyház a középkorból az újkor kihagyásával került a modern korba, és ennek rengeteg jele van: a személyes kapcsolatok szintjétől kezdve az öltözködésünkig. Így értem, hogy magunkban hordozzuk a középkort. És különösen érvényes ez Magyarországra. A szocializmus évtizedeiben az Állami Egyházügyi Hivatal és a Belügyminisztérium pontosan azon munkálkodott, hogy az egyház megőrizze a feudális jellegét, mert ezzel lehetett a leginkább elidegeníteni az emberektől.

- Közben - ezek megint csak az ön szavai - új "klerikális konzervatív hullám" érte el Magyarországot, ami "lappangó fundamentalizmussal" párosul.

- Az egyház értékeket őriz, és ilyen szempontból szükségszerűen konzervatív. De az már nem jó, ha a mondanivalóját konzervatív stílusban közvetíti, mert akkor érthetatlenné válik. Nekünk nem a tegnapot kell evangelizálnunk, hanem a mát és a holnapot. A fundamentalizmus pedig nem más, mint a hitetlenség bizonyítéka.

- Huh!

- Megmagyarázom. A Biblia szerint "a Lélek ott fú, ahol akar", és "ahol az Isten lelke, ott szabadság van". Ha valaki állandóan formaságok, struktúrák, törvények mögé menekül, valójában a félelméről, a gyöngeségéről és a hitetlenségéről tesz tanúságot. A fundamentalizmus nem feltétlenül csak külsőségekben nyilvánul meg, hanem például abban, hogy nem tudok - és nem is akarok - megszólítani egy másik embert, mert ő másként gondolkodik, mint én. Ha egy katolikus csak katolikusokkal képes szót érteni, akkor a szememben fundamentalista. A keresztény felfogás szerint az ateista, az Istentől leginkább elrugaszkodott embertársam is potenciális hívő, mert Isten képmását hordozza magán. És én nem mondhatom, hogy nincs hozzá közöm. Ez nem lenne keresztényi magatartás.

- Jól érzékelem, hogy személyes tapasztalatokat is szerzett a fundamentalizmusról?

- Igen, jól érzékeli, de nem a saját élményeimről akarok beszélni. Általános tendenciákról van szó, amelyek nem pusztán az egyházban jelentkeznek. A pluralista Magyarországgal pillanatnyilag sem a keresztények, sem a nem keresztények nem tudnak mit kezdeni.

- Érdekelne, hogy milyen konfliktusai vannak az egyházával.

- Ezek nem kihordott és nyílt konfliktusok, egész egyszerűen különböző szemléletmódok léteznek egymás mellett. Nem állítom, hogy az én nyitottabb felfogásom az egyedül üdvözítő, de arról meg vagyok győződve, hogy a külvilággal beszélni nem merő, a kapcsolatokat kerülő egyházi mentalitásnak nincs jövője. Ha Jézus Krisztus egyháza mestere és alapítója lelkületében akar élni, akkor nem zárkozhat magába: mindenkit meg kell szólítania.